

Emil Hansen

En fynsk musiker og billedskærer

Af *Birger Isaksen*

Boltinggårds Skov hedder den sydvestlige del af Ringe sogn. Ud over skov og marker findes der her gårde og huse, hvoraf det ene i slutningen af 1800-tallet tilhørte muremester Lars Hansen, gift med Marie Olsen fra Tingskoven i Espe sogn.

13 børn voksede op i Lars Hansens hjem.¹ En stor flok at forsørge, men da Lars Hansen var en dygtig og energisk håndværker og hans kone en sparsommelig husmor, savnede børnene ikke det daglige brød. Alle fik de en god barndom, som de siden hen mindedes med glæde og taknemlighed. Ikke mindst sønnen Emil Hansen, der gennem sit virke skulle komme til at sætte spor i såvel folke- som kirkeageren.

Han kom til verden den 8. september 1894, og han fik ligesom sine søskende sin skolegang i Rudme friskole.² En opvakt og interesseret dreng var han. Når skoledagen var forbi, tumlede han sig i skoven, hvor han studerede fugle og blomster, ofte sammen med den jævnaldrende Martin Hansen fra snedkerhuset, der senere skulle blive hans svoger³ og en estimeret lærer ved Ringe realskole. Det var herlige timer for de to drenge. Når de slentrede omkring, hændte det ikke så sjældent, at Emil spillede på en af de pilefløjter, som han selv havde skåret. Musik var hans et og alt. Det samme kunne ikke siges om Martin Hansen.

Efter konfirmationen i Ringe kirke kom Emil Hansen i murerlære. Det var naturligvis hos faderen, der også havde været læremester for de ældste sønner. Da læretiden var ovre, blev han soldat, og som sådan lå han ved ingeniørtropperne i København, hvor han modtog undervisning i fløjtespil. Hjemkommen til Fyn fortsatte han med at spille, og en dag besluttede han sig til at tage ud og spille til baller. Som »Fløjte-Emil« blev han snart kendt og skattet langt uden for sognets grænser. Og da han fik lært at spille på xylofon og slå på tromme, befæstede han yderligere sit ry som musiker.⁴

*Emil Hansen
(1894-1980).*

Emil Hansens musikalske interesser spændte således vidt. Og bestandig var han rede til at tage nye udfordringer op. Et eksempel herpå er hans virke som kirkemusiker. Da Ryslinge valgmenighed var blevet delt i anledning af pastor Rørdams forkyndelse, overtog Emil Hansen stillingen som frimenighedens organist, en stilling, som han først fratrådte efter 47 års virke, i 1968. Men ganske uerfaren som organist var han dog ikke, da han satte sig på organistbænken i Nazarethkirken i Ryslinge. I nogen tid havde han nemlig modtaget undervisning i orgelspil hos domorganist Raasted i Odense og hos komponisten Thorvald Aagaard,⁵ der siden 1905 havde været valgmenighedens organist.

Ægteskabsplaner havde Emil Hansen hidtil ikke haft i tankerne, men en skønne dag lærte han en ung pige at kende, Marie Nielsen fra Stenstrup,

med hvem han blev gift den 16. januar 1927. Ægteparrets første hjem blev en lejet bolig på Lindevej i Ringe, som de relativt hurtigt forlod, da ønsket om at få eget hus hurtigt meldte sig. På en erhvervet byggegrund på Gråbjergvej i Ryslinge gik Emil Hansen få måneder senere i gang med at bygge, bistået af sine brødre. En mindre bolig, som kunne tjene til beboelse, indtil villaen stod færdig, blev opført i haven, og i november 1927 havde Emil og Marie den glæde, at de kunne flytte ind i deres nye hjem.⁶

Et smukt og stateligt hus var det, højtbeliggende og nabo til Ryslinge sogns gamle hovedskole. Og kun et lille stykke vej var der til Nazarethkirken, så bedre kunne det ikke være.

Snart fandt familie og venner vej til Gråbjergvej 8, og som tiden gik, skabte begge ægtefæller i forening et smukt og hyggeligt hjem, hvor alvor og gammen ret trivedes.

Men det daglige brød kunne Emil Hansen naturligvis ikke tjene til som organist. Han gik da i gang med at give musikundervisning, og i nogen tid underviste han D. U. I. i Ringe, ligesom han fortsatte med at tage ud og spille. I nogle år var han således medlem af Thorvald Sørensens orkester i Ringe,⁷ der var meget efterspurgt i alle egne af Fyn. Da han forlod orkesteret, dannede han sit eget orkester, der snart blev populært.

Gerningen som musiker kunne dog ikke udfylde Emil Hansens tid hver dag. Tværtimod havde han mange ledige stunder, hvad der havde til følge, at han gik i gang med at tegne og skære i træ. Snart blev han klar over, at hænderne var som skabte til træskærerarbejde. Og en dag kunne han fremvise sit første resultat: et frugtfad, som han havde skåret af piletræ. Det animerede ham til at fortsætte. Og det gjorde han.

Så kom pastor Rørdam en dag til ham. Han havde fældet et kirsebærtræ og ville nu gerne vide, om Emil ikke kunne lave et eller andet af stammen, for eksempel en bogreol med to løver (for løven var pastor Rørdams yndlingsdyr).

Emil Hansen overvejede en stund. Så lod han Rørdam vide, at han nok skulle få en ting ud af stammen. Derved blev det. Og nogen tid efter var reolen en realitet.

Lysten til at give sig i kast med større opgaver, bemægtigede sig mere og mere Emil Hansen. Og en skønne dag skulle han få sit ønske opfyldt. Nazarethkirkens gamle prædikestol skulle erstattes med en ny, der på forskellig vis skulle udsmykkes, og til at løse denne opgave havde pastor Rør-

*Emil Hansens prædike-
stol i Nazarethkirken i
Ryslinge.*

dam udset sig Emil Hansen, som havde erklæret sig villig til at påtage sig arbejdet.

Men hvilke motiver skulle han anvende? Det var et af de spørgsmål, som først trængte sig på. At det skulle være bibelske motiver, derom var han ikke i tvivl. Han drøftede spørgsmålet med Rørdam, og til sidst blev de enige om, at prædikestolens hovedmotiv skulle være lignelsen om den store nadver.

Et stort og meget krævende arbejde ventede nu Emil Hansen. Tegninger skulle laves, og udskæringen af billeder, der illustrerede evangelisten Lukas' beretning om nadveren, var både en lang og besværlig proces. Men omsider kunne Emil Hansen lægge sidste hånd på værket.

Skærtorsdag 1938 blev den nye prædikestol i Nazarethkirken indviet af

pastor Rørdam.⁸ Kirkerummet var i dagens anledning smukt pyntet med blomster, og hver eneste siddeplads var optaget. Gudstjenestens højdepunkt indtraf, da pastor Rørdam besteg prædikestolen og gav en udlægning af Emil Hansens billeder.⁹ Da han skulle takke dem, der havde medvirket ved den nye prædikestols tilblivelse, gjorde han det ved at fremsige et af ham selv forfattet vers, hvori han lader prædikestolen fortælle:

Ryslinge frie Menighed til Kirken mig skænket har
Emil Hansen mig tegned og med megen Kunst udskar
Per Skjold har flettet mit Gitter i Essens røde Brand
Peder Hansen og hans Svend Oskar mig snedkred med Forstand.¹⁰

Et overmåde smukt kunstværk er denne prædikestol, hvis mange billeder er skåret på en sådan måde, at de gør et stærkt indtryk på beskueren, f.eks. den scene, hvor Herren står i døråbningen til højtidshallen og rækker sine hænder ud mod gæsterne. Og hvor festlige er ikke de mange små buttede engle, som kunstneren har anbragt foroven og forneden på prædikestolens hjørner. En blæser på fløjte, en anden på trompet, en tredje slår på sin triangel, en fjerde holder stemmegafflen op til øret. Emil Hansen var ikke for ingenting musiker. Og han var et livsnært menneske.

Et par måneder gik, så kunne et nyt billedskærerarbejde af Emil Hansen tages i øjesyn: udsmykningen af talerstolen på Dalum Landbrugsskole. Det var et arbejde, som han havde fået overdraget, da de samvirkende landboforeninger i Fyns stift ved skolens 50 års jubilæum den 5. juli 1936 havde skænket skolen et gavebrev til en ny talerstol. På grund af Emil Hansens mange gøremål skulle der gå et godt stykke tid, inden han kunne afslutte sit arbejde på talerstolen, som var snedkret af vennen og medarbejderen Peder Hansen i Ryslinge, og som var lavet af en eg, som var vokset op i Ravnholt skove. Først den 13. juni 1938 kunne overdragelsen af høresalens nye talerstol finde sted.¹¹ Ved en lille højtidelighed redegjorde forstander Petersen – Dalum for talerstolens tilblivelse og fremhævede især, at Emil Hansen havde »vist særlige Evner til at skære Billeder i Træ«.¹²

Hvad angår valget af billeder til talerstolen, kunne det næppe have været gjort bedre. Fem billeder i alt havde Emil Hansen skåret, der hver især havde noget at sige til den ungdom, som fylkedes om talerstolen. Således er billedet til venstre et forårsbillede, der viser arbejdet med behandlingen af jorden, dernæst følger et høstbillede, og de tre sidste billeder har motiverne kørerne, malkningen og kærningen af smør. Altså husdyrbruget og forædlingen af produkterne. Mere enkelt kunne det næppe gøres.

Et par store arbejder havde Emil Hansen således fået fra hånden. De havde skaffet ham et navn som billedskærer, hvilket havde til følge, at folk henvendte sig til ham, når de gerne ville have et og andet, som kunne tjene til dekoration.¹³ Det kunne for eksempel være en udskåret træplade til et gravsted eller en prydenstand¹⁴ til stuen. Nu og da kunne der også være tale om større ting, f.eks. udsmykning af møbler. I 1941 lavede han sammen med Peder Hansen nogle fine møbler til elevernes dagligstue på Uldum højskole. Både fra nær og fjern indgik der bestillinger til Emil Hansens værksted.

Således henvendte menighedsrådet ved Skjold kirke i Østjylland sig til ham i året 1940 angående en ny altertavle. Resultatet af denne henvendelse blev, at Emil Hansen fik udarbejdet et forslag til en sådan tavle, et forslag, som straks blev tiltrådt af menighedsrådet. Al sin kraft og kærlighed satte Emil Hansen nu ind på at få løst opgaven tilfredsstillende, og da man den 8. marts 1942¹⁵ kunne indvi den ny altertavle i Skjold kirke, viste det sig, at Emil Hansens anstrengelser havde båret frugt. Et dejligt kunstværk var hans billedskærerarbejde, der gennem sine tre billeder symboliserer troen, håbet og kærligheden. Og glad for den nye tavle var menigheden i Skjold. »Et lignende Træskærerarbejde er ikke skabt i de sidste 2-300 Aar«,¹⁶ lød det.

Altertavlen i Skjold kirke skulle imidlertid ikke blive Emil Hansens sidste arbejde som kirkelig billedkunstner. I begyndelsen af 1950erne måtte han på ny i gang med at forskønne Nazarethkirken i sin hjemby; denne gang gjaldt det en ny alterramme og et nyt alterbord. Igen et stort og krævende arbejde havde Emil Hansen fået overdraget, og først i 1954 kunne han lægge sidste hånd på værket, der straks vakte beundring, både i fri- og valgmenigheden. Og ikke uden grund. Emil Hansens sidste billedskærerarbejde er nemlig udført på en smuk og realistisk måde, så at det straks måtte tiltrække sig beskuernes opmærksomhed. Det gælder ikke blot billederne på rammens højre og venstre fløj, der skildrer scener fra hverdagen, men også et par dejlige billeder, som bærer rammen, og hvortil han havde fået motiverne fra hønsenes verden: billederne af den gamle hane og høne og hønen, der breder sine vinger ud over kyllingerne. Utraditionelle motiver, der naturligt følger sig ind i helheden.

Skønt er også murstensfundamentet, som bærer bordpladen, og som fortil har et par hjorte, der står og drikker ved en kilde. Hvilket enormt arbejde må det ikke have været for Emil Hansen at lave denne vidunder-

*Relief af Emil Hansen
på Guldhøjskolen i
Ringe.*

lige mosaik! Utallige sten har der måttet fremskaffes og hugges til. Uden stor tålmodighed fra kunstnerens side var denne mosaik næppe blevet til.

Gitteret, der var smedet af Per Skjold i Lørup, havde Emil Hansen en ikke ringe andel i, idet det var ham, som havde lavet tegningerne til gitterets syv billeder,¹⁷ der skal forestille de syv saligprisninger. Det kan diskuteres, hvem af de to kunstnere der har ydet mest, men én ting kommer man ikke uden om: at de har suppleret hinanden på en ganske fortrinlig måde.

Ud over de allerede omtalte værker udgik der andre arbejder fra Emil Hansens værksted på Gråbjergvej. Således en smukt udskåret præstetavle til Glud kirke i Østjylland, som menigheden havde bestilt i 1960. Endvidere to fine trærelieffer til Guldhøjskolens og Rubjerglundskolen, begge i Ringe by. Hvad Guldhøjskolens relief angår, da var dette en bestilling fra skolens lærere, der ville skænke skolen et relief i anledning af den nye fløj, som skulle tages i brug i 1956.¹⁸ En central figur i dette trærelief er Klods Hans, der kommer ridende på gedebukken og råber: Her kommer jeg! Men børnene ænser ham ikke; de er kun optaget af reklamebillederne foran en biograf. Eventyret og poesien i hverdagen mangler de ganske blik for.¹⁹

Rubjerglundskolens relief²⁰ stammer fra 1965, og inspirationen til dette relief har Emil Hansen fået under læsningen af Martin A. Hansens roman »Jonathans Rejse«. På relieffet ser vi Jonathan smed med flasken i lommen. Den er lavet af en kirkeklokke, hvilket har gjort det muligt for ham at lokke Fanden ned i flasken. Nu er han på vej ud i verden for at afsætte den fæle fyr.

En anden figur er den pligttro møller. Trods stormen og konens advarsler må han op og sætte møllen i gang. Ingen og intet kan afholde ham fra at gøre sin pligt.

Og så er der drengen Askelad, der har slået følge med smeden. Har Jonathan god tid til at tale med folk, så har Askelad, der sidder lidt væk fra en opslået bog og måler, travlt med at finde ud af tingene. Det er tydeligt nok håndens og åndens arbejde, som kunstneren har villet symbolisere.

Emil Hansen var ikke blot en fortrinlig billedskærer, men også en ganske habil maler. Vidnesbyrd herom er blandt andet frisen over H. C. Andersens eventyr i Ryslinge Friskole og frisen i Ryslinge Forsamlingshus, der giver glimt af sognets historie (f.eks. menigheds- og skolelivet) og bringer billeder af sognets markante personligheder, f.eks. den legendariske friskolelærer Kristian Skovrup og den gode smed Per Skjold i Lørup. Mangt og meget i denne frise er gjort på en morsom måde og er til fryd for enhver, der har hjerte og sind til at give sig hen og bare nyde. Nok kunne Emil Hansen være satirisk i mange af sine trærelieffer, men han kunne også give sig livsglæden i vold. Det gjaldt ikke blot, når han spillede, men også når han skar i træ og malede.

Virksom, overmåde virksom var Emil Hansen. Syslede han ikke med træskærerarbejder ude på sit værksted i haven, brugte han penslen. Adskil-

lige akvareller blev det til i tidens løb. 20 kroner tog han pr. styk,²¹ så det var ikke en geschæft, han spandt guld på.

Skaberglæden havde han i sig til det sidste. Efter at han havde passeret støvets år, var han still going strong. Men ind imellem tog han sig en hvilepause. Syntes han, at han kunne tillade sig at koble fra i en kortere periode, startede han sin »hjemmelavede« bil og kørte med sin kone op til Norge, hvor deres eneste barn, datteren Margit, havde sit hjem. Det har utvivlsomt været festlige stunder for begge ægtefæller.

I Ryslinge var »Fløjte-Emil«, som mange stadig kaldte den gamle billedskærer, en kendt og velset mand. Han var forlængst faldet til, og blandt de gode ryslingere fandtes der dem, som ikke var fri for at være en smule stolte over, at de havde Emil i deres midte.

Endnu havde han ikke afholdt nogen udstilling. Det skyldtes nok ikke bare beskedenhed, men også dette, at han ikke havde så meget at vise frem. Tingene lå jo ikke og hobede sig op på værkstedet, tværtimod forsvandt de, så snart de var blevet færdige. Når det til trods herfor alligevel lykkedes for ham at få arrangeret en udstilling i Ryslinge Friskole, var grunden nok den, at han ikke skulle være eneste udstiller, idet Per Skjold lod nogle af sine ting gå med på udstillingen.

Fire år senere, den 4. december 1980, gik Emil Hansen bort. Et usædvanlig rigt liv var afsluttet. De mange talenter, som en venlig fe havde skænket ham i vuggegave, forvaltede han godt. Til glæde og berigelse for mange i og uden for Ryslinge.

Noter

1. Hovvej 8. Emil Hansens fødehus har gennem årene været genstand for betydelig renoivering. Til huset hørte oprindeligt tre tdr. land.
2. Iflg. fru Marie Hansen, enke efter Emil Hansen.
3. Realskolelærer Martin Julius Hansen (1894-1970) blev i 1921 gift med murermester Lars Hansens datter, Marie.
4. Oplyst af fru Marie Hansen, Ryslinge.
5. Item.
6. Item.
7. Iflg. fhv. gårdejer Karl Hansen, Ryslinge.
8. Jfr. Fyns Tidendes artikel 16. april 1938 om indvielsen af Nazarethkirkens nye prædikestol.
9. En fyldig udlægning af billederne har Rørdam givet i hæftet »Nazarethkirken i Ryslinge«, 1938.

10. Pastor Rørdams vers er placeret helt inde under svingningerne på prædikestolen.
11. Jfr. Dalum Landbrugsskoles Elevforenings Aarskrift 1938, s. 159.
12. Jfr. ovenfornævnte årsskrift, s. 161.
13. Til skoleinspektør Børge Havelund lavede han således i 1958 et stort trærelief, der forestiller en hestegang.
14. F.eks. en munk og en engel, eller det kunne være en trold på en stak bøger, som han skar til forfatteren Martin A. Hansen. (Iflg. Børge Havelund, Espe).
15. Iflg. Skjoldes Kirkeblad Nr. 1, Marts 1942.
16. Item.
17. Jfr. Emil Hansens redegørelse for disse i hæftet »Nazarethkirken i Ryslinge«, med Tekst af Skat Rørdam m.fl. 1957, s. 18-21.
18. Om dette diverse oplysninger fra skoleinspektør Karl Jensen, Ringe og pens. lærer Vagn Stubager, Ringe.
19. Jfr. Svendborg Avis, 1. septbr. 1956.
20. Gave fra afgangshold oplyser skolen.
21. Iflg. datteren, fru Margit Sperlin, Aas, Norge.